Europaparlamentet
2024–2029

Utskottet för kultur och utbildning
Ordföranden

14.7.2026

Li Andersson
Ordförande
Utskottet för sysselsättning och sociala frågor
BRYSSEL

Ärende: CULT-utskottets yttrande över stärkt kompetens i unionen – möjligheter till yrkesutbildning i tider av omvandling (2026/2070(INI))

Fru ordförande

Inom ramen för ovanstående förfarande har utskottet för kultur och utbildning (CULT) fått i uppdrag att lägga fram ett yttrande för ditt utskott, och har beslutat att översända detta yttrande i form av en skrivelse.

Vid utskottssammanträdet den 14 juli 2026 behandlade utskottet för kultur och utbildning ärendet. Vid detta sammanträde beslutade utskottet att lägga fram nedanstående yttrande för utskottet för sysselsättning och sociala frågor, som är ansvarigt utskott.

Med vänlig hälsning

Nela Riehl

FÖRSLAG

– med beaktande av fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, särskilt artiklarna 165 och 166.

A. Yrkesutbildning är en viktig pelare i det europeiska området för utbildning, kompetensunionen och det europeiska ekosystemet för livslångt lärande, och bidrar till personlig utveckling, sysselsättning av god kvalitet, social sammanhållning, EU:s konkurrenskraft och resiliens, inbegripet strategiskt oberoende, i tider av gröna, digitala, demografiska och industriella omställningar. Yrkesutbildning spelar en avgörande roll i att stärka Europas industriella bas, bevara och förbättra specialiserat tekniskt kunnande och ta itu med bristen på arbetskraft inom sektorer som är avgörande för unionens konkurrenskraft och resiliens. Köpenhamnsprocessen, som inleddes i november 2002 för att stärka det europeiska samarbetet inom yrkesutbildning, har utgjort en konsekvent ram för den europeiska yrkesutbildningspolitiken.

B. Yrkesutbildning bör värdesättas som en utbildningsväg av hög kvalitet i sig, och medlemsstaterna bör uppmuntra och stödja jämlik värdering av yrkesinriktade och akademiska utbildningsvägar i enlighet med sina nationella utbildningssystem när det gäller utformning av politik, vägledning för studerande, möjligheter till rörlighet, erkännandesystem, investeringar i kvalitet och offentlig kommunikation om yrkesutbildning. Lika värde bör innebära faktisk tillgång och faktiska möjligheter för studerande i alla åldrar och med alla bakgrunder, inte ett nollsummespel mellan olika utbildningssektorer.

C. Yrkesutbildningens attraktionskraft och kvalitet är inte bara beroende av dess relevans för arbetsmarknaden, utan även av undervisning och utbildning, vägledningssystem, inkluderande tillgång, övergångsmöjligheter mellan utbildningsvägar, erkännande av färdigheter och kvalifikationer och utveckling av grundläggande, digitala, gröna, medborgerliga, sociala och tvärgående kompetenser.

D. Offentliga investeringar per studerande och direkt ekonomiskt stöd är systematiskt lägre för gymnasial utbildning och eftergymnasial utbildning utom högre utbildning – de nivåer där yrkesutbildningen är koncentrerad – än för högre utbildning i de flesta medlemsstater[1].

[1] https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2026/783536/CASP_STU(2026)783536_EN.pdf

E. Rörlighet för yrkesstuderande och lärlingar är fortfarande ett av de tydligaste områdena där denna ambition fortfarande måste omsättas i praktiken. Alltför många yrkesstuderande och lärlingar ställs fortfarande inför ett otydligt rättsläge, administrativa hinder, begränsad kapacitet hos anordnare, oklart ansvar och olösta frågor rörande försäkring, ersättning, social trygghet och erkännande. De studerande är ofta omedvetna om sina rättigheter och om de förfaranden som finns tillgängliga för att rapportera missbruk. Ytterligare hinder, såsom stigande levnads- och boendekostnader, kan riskera att utestänga studerande med mindre gynnad socioekonomisk bakgrund från möjligheter till rörlighet inom yrkesutbildning.

F. Ihållande kompetensglapp fortsätter att hämma produktiviteten, den ekonomiska tillväxten och innovationen i hela unionen, vilket belyser behovet av ett närmare samarbete mellan utbildningsanordnare, arbetsgivare, små och medelstora företag och lokala produktiva ekosystem. System med lärlingsutbildning respektive varvad utbildning, där skolförlagt lärande kombineras med omfattande kvalitativt arbetsplatsförlagt lärande på företag, har visat sig vara effektiva för att underlätta övergången från utbildning till arbete.

G. En förstärkning av gemensamma europeiska principer och bestämmelser för rörliga yrkesstuderande och lärlingar skulle kunna bidra till att skapa mer klarhet kring rättsläget för studerande, yrkesutbildningsanordnare, arbetsgivare och behöriga myndigheter, med full respekt för medlemsstaternas befogenheter och nationella yrkesutbildningssystem.

H. Rörlighet inom yrkesutbildningen kräver starkare stödkapacitet inom yrkesutbildningsinstitutioner, bland annat särskild personal, vägledning, partnerskap mellan arbetsgivare, förenklade förfaranden och digitala verktyg.

I. Yrkeskunskapscentrum, som infördes i det nuvarande Erasmus+-programmet, är omvälvande samarbetsprojekt och partnerskap som kopplar samman yrkesutbildningsanordnare, offentliga myndigheter, den akademiska världen och den privata sektorn, med en roll i kompetensekosystem, arbetslivet, innovation och den gröna och den digitala omställningen, med stöd av innovativ pedagogik, fortbildning för lärare och utbildare, rörlighet för studerande och personal samt internationaliseringsstrategier för yrkesutbildning.

J. Yrkesutbildningen behöver tillräckligt, synligt och gradvis förstärkt stöd inom nästa fleråriga budgetram, särskilt inom Erasmus+, samtidigt som programmets flexibilitet och balanserade struktur för livslångt lärande och även andra kompletterande EU-medel bevaras. Yrkesutbildningens spetskompetens är också beroende av lärare, utbildare, handledare på arbetsplatsen, övergångsmöjligheter mellan olika utbildningsvägar och inkluderande tillgång.

K. Bristen på lärare inom yrkesutbildningen påverkar alla 27 EU-medlemsstater. Enligt en undersökning från Cedefop 2025 anges att endast 18 % av lärarna inom yrkesutbildningen anser att deras yrke värdesätts, att yrket för en tredjedel av lärarna inte var förstahandsvalet samt att de får 11 % lägre lön än andra yrkesverksamma med högre utbildning[2].

1. Europaparlamentet välkomnar den förnyade politiska uppmärksamhet som fästs vid yrkesutbildning i samband med kompetensunionen, Herningförklaringen inom ramen för Köpenhamnsprocessen och den kommande europeiska strategin för yrkesutbildning, och påminner om dess roll som en pelare i det europeiska området för utbildning, kompetensunionen och det europeiska ekosystemet för livslångt lärande för ökad konkurrenskraft och resiliens.

2. Europaparlamentet uppmanar kommissionen och medlemsstaterna att omsätta jämlik värdering av yrkesutbildning och akademisk utbildning i konkreta åtgärder i fråga om politikutformning, vägledning för studerande, möjligheter till rörlighet, erkännandesystem, investeringar i kvalitet och offentlig kommunikation om spetskompetens och inkludering inom yrkesutbildningen, särskilt för att öka dess attraktionskraft.

3. Europaparlamentet betonar att lika värde bör innebära faktiska möjligheter för studerande, inte ett nollsummespel mellan olika utbildningssektorer.

4. Europaparlamentet understryker att den framtida strategin för yrkesutbildning bör förbli studerandecentrerad och stödja både Europas konkurrenskraft och de studerandes personliga utveckling, sociala inkludering och demokratiska deltagande samt främja en högkvalitativ, inkluderande, innovativ och attraktiv europeisk yrkesutbildning med ett internationellt perspektiv. Parlamentet betonar i detta avseende vikten av tydliga vägar framåt inom yrkesutbildningen, inbegripet högre yrkesutbildning och kvalifikationer på nivå 5 och högre i den europeiska referensramen för kvalifikationer.

[2] https://www.cedefop.europa.eu/en/press-releases/cedefop-launches-first-european-vocational-teacher-survey-tackle-critical-vet-teacher-shortages

5. Europaparlamentet varnar för att många traditionella hantverks- och kulturhistoriska färdigheter riskerar att försvinna till följd av demografiska förändringar och bristen på strukturerade överföringsvägar. Parlamentet framhåller betydelsen av överföring av färdigheter mellan generationerna för att hantera demografiska förändringar och brist på arbetskraft. Parlamentet uppmuntrar initiativ som stöder erfarna arbetstagare i att föra vidare sin kunskap och yrkeserfarenhet genom mentorskap, arbetsplatsförlagd utbildning och lärlingsprogram. Parlamentet uppmanar kommissionen och medlemsstaterna att använda yrkesutbildning som ett sätt att värna och överföra dessa färdigheter på. Parlamentet begär att yrkesutbildningsstrategier kopplas till lokala kulturella ekosystem och kulturarv, som ett verktyg för territoriell sammanhållning och för att motverka demografisk tillbakagång. Parlamentet begär att de kulturella och kreativa sektorerna fullt ut ska återspeglas i den kommande strategin för yrkesutbildning.

6. Europaparlamentet uppmanar kommissionen och medlemsstaterna att som en prioritering ta itu med den rättsliga och administrativa osäkerhet som påverkar rörliga yrkesstuderande och lärlingar, bland annat när det gäller studerandes status, kontraktsarrangemang, ersättning, social trygghet, försäkring och erkännande av studieperioder utomlands.

7. Europaparlamentet uppmanar kommissionen att stärka gemensamma europeiska principer och bestämmelser för rörliga yrkesstuderande och lärlingar, med full respekt för medlemsstaternas befogenheter och nationella yrkesutbildningssystem, i syfte att skapa större klarhet kring rättsläget för studerande, yrkesutbildningsanordnare, arbetsgivare och behöriga myndigheter, bland annat genom att utveckla en gemensam europeisk ram för automatiskt ömsesidigt erkännande av studiekvalifikationer och studieperioder utomlands inom skola, yrkesutbildning och högre utbildning. Parlamentet uppmanar medlemsstaterna att garantera möjligheten att överföra inhemska bidrag och lån för yrkesstuderande som deltar i erkänd rörlighet, så att stödet följer med den studerande utomlands. Parlamentet betonar vikten av att regelbundet se över och indexera bidrag och ekonomiskt stöd till yrkesstuderande, lärlingar, lärare och personal som deltar i mobilitetsverksamhet efter inflationen.

8. Europaparlamentet begär att Erasmus+-programmet ska finansiera stödsystem för rörlighet inom yrkesutbildningsinstitutioner, såsom rörlighetssamordnare vid själva institutionerna, som bygger på framgångsrika experiment såsom MONA-projektet i Frankrike, i syfte att inkludera rörlighetssamordnare, vägleda yrkesstuderande i deras rörlighetsprojekt, ge lärare inom yrkesutbildning råd om inrättande av europeiska projekt och underlätta kontakter mellan yrkesutbildningsinstitutioner, den privata sektorn och studerande.

9. Europaparlamentet uppmuntrar utvecklingen av en infrastruktur för digital rörlighet anpassad till yrkesutbildning, inspirerad av erfarenheterna från papperslöst Erasmus inom högre utbildning, för att förenkla administrativa processer, lärandeavtal, erkännandeförfaranden och samarbete mellan yrkesutbildningsanordnare, arbetsgivare och behöriga myndigheter.

10. Europaparlamentet framhåller yrkeskunskapscentrumens omvälvande roll som samarbetsprojekt och partnerskap som sammanför yrkesutbildningsanordnare, offentliga myndigheter, den akademiska världen och den privata sektorn i syfte att stärka banden mellan dessa berörda parter, bygga upp innovativa läroplaner och pedagogiska format som svarar mot Europas kompetensbehov, främja rörligheten för yrkesstuderande, lärare, utbildare och personal och hitta lösningar på de administrativa, ekonomiska, rättsliga och praktiska hinder som står i vägen för rörligheten inom yrkesutbildningen.

11. Europaparlamentet uppmanar till att budgeten för yrkeskunskapscentrum bibehålls i nästa Erasmus+-program och att framgångsrika yrkeskunskapscentrum får den stabilitet och synlighet som behövs för att fortsätta att förnya och omvandla yrkesutbildningssektorn på europeisk, nationell, regional och lokal nivå.

12. Europaparlamentet framhåller regionala myndigheters, storstadsmyndigheters och lokala myndigheters roll i att bygga upp inkluderande, rättvisa och arbetsgivaranknutna ekosystem för lärlingsutbildning och yrkesutbildning och i att direkt förvalta offentliga utbildningscentrum.

13. Europaparlamentet påminner om att yrkesutbildningen behöver tillräckligt, synligt och gradvis förstärkt stöd inom Erasmus+, baserat på de studerandes efterfrågan, kvalitet, inkludering, absorptionsförmåga och Europa på väg-målet för rörlighet inom yrkesutbildningen, samtidigt som programmets flexibilitet och balanserade struktur för livslångt lärande bevaras.

14. Europaparlamentet begär att alla framtida Erasmus+-stipendier och talang- eller spetskompetensåtgärder inom strategiska utbildningsområden i förekommande fall ska vara öppna för yrkesstuderande och vägar till högre yrkesutbildning, samtidigt som de kompletterar, snarare än minskar, den grundläggande Erasmus+-finansieringen för rörlighet i utbildningssyfte, inkludering och samarbete.

15. Europaparlamentet begär att den kommande EU-agendan för lärare och utbildare uttryckligen ska ta itu med orsakerna till bristen på och behoven hos lärare och utbildare inom yrkesutbildningen och annan relaterad personal, inbegripet karriärattraktionskraft, inledande och fortsatt yrkesutveckling, flexibla yrkesvägar, pedagogisk innovation, digitala kompetenser, AI-kompetenser och gröna kompetenser, inkluderingsfärdigheter och stöd till företagsinterna handledare.

16. Europaparlamentet betonar vikten av övergångsmöjligheter mellan yrkesutbildning och andra utbildningsvägar, såsom högre utbildning, vuxenutbildning och sysselsättning, så att studerande kan gå vidare mellan vägarna utan att hamna i en återvändsgränd. Parlamentet efterlyser i detta avseende ett starkare erkännande av yrkeskvalifikationer och läranderesultat, bättre vägledning under hela livet, kvalitetssäkrade mikromeriter, validering av icke-formellt och informellt lärande och vägar från grundläggande yrkesutbildning till högre yrkesutbildning, högre utbildning och fortsatt yrkesutbildning.

17. Europaparlamentet begär att läroplanerna för yrkesutbildning inte bara ska förse de studerande med yrkesspecifika färdigheter, utan även med de grundläggande, digitala, AI-relaterade, gröna, medborgerliga, mediekunniga, entreprenörsmässiga, sociala och tvärgående kompetenser som behövs för arbetstillfällen av hög kvalitet, livslångt lärande, aktivt medborgarskap och demokratisk motståndskraft. Parlamentet påminner om att spetskompetens och inkludering inom yrkesutbildning måste eftersträvas tillsammans och att högkvalitativa möjligheter till yrkesutbildning, rörlighet och innovation bör vara tillgängliga för studerande med begränsade möjligheter, studerande med funktionsnedsättning och inlärningssvårigheter, vuxenstuderande, studerande i de yttersta randområdena, landsbygdsområden, avlägsna och missgynnade områden samt kvinnor och flickor i STEM-relaterade yrkesutbildningsvägar, bland annat genom mobila utbildningserbjudanden, blandat lärande, distansvägledning och samarbete mellan skolor, utbildningscentrum och lokalsamhällen.

18. Europaparlamentet uppmanar medlemsstaterna att utmana könsstereotyper och strukturella hinder som påverkar utbildnings- och yrkesval i syfte att främja jämställdhet och en jämnare könsfördelning inom olika yrkesutbildningsvägar, sektorer och yrken.

19. Europaparlamentet uppmanar till ytterligare främjande av ändamålsenliga och effektiva offentliga utgifter för yrkesutbildning samt komplementaritet och synergier i finansieringen inom nästa fleråriga budgetram, särskilt inom Erasmus+, AgoraEU, Europeiska socialfonden och andra sammanhållningsfonder, utöver Europeiska konkurrenskraftsfonden. Parlamentet efterlyser bättre uppgifter om och övervakning av yrkesutbildningen samt förnyade insatser för att effektivt genomföra riktmärkena på EU-nivå inom yrkesutbildningen i alla medlemsstater.

20. Europaparlamentet begär att den framtida europeiska strategin för yrkesutbildning ska bygga på Köpenhamnsprocessen och dess senaste milstolpe, Herningförklaringen, samtidigt som man undviker att skapa nya initiativ utan koppling till varandra, och att samstämmigheten i och den praktiska användningen av befintliga europeiska verktyg, inbegripet den europeiska referensramen för kvalifikationer, Eqavet, Europass, mikromeriter, digitala meriter och validering av icke-formellt och informellt lärande stärks.

BILAGA: FÖRKLARING OM SYNPUNKTER

Föredraganden förklarar, i enlighet med artikel 8 i bilaga I till arbetsordningen, att hon i sitt yttrande har inkluderat synpunkter i frågor rörande ärendet som hon har mottagit från följande företrädare för intressegrupper som omfattas av tillämpningsområdet för det interinstitutionella avtalet om ett obligatoriskt öppenhetsregister[1] eller företrädare för offentliga myndigheter i tredjeländer, inbegripet deras diplomatiska beskickningar och ambassader, i samband med att yttrandet utarbetades, fram till antagandet i utskottet:

1. Företrädare för intressegrupper som omfattas av tillämpningsområdet för det interinstitutionella avtalet om ett obligatoriskt öppenhetsregister
French Education Ministry
2. Företrädare för offentliga myndigheter i tredjeländer, inbegripet deras diplomatiska beskickningar och ambassader
Ingen

Ovanstående förteckning upprättas uteslutande på föredragandens ansvar.

I den mån fysiska personer identifierats med namn, befattning eller båda i förteckningen förklarar föredraganden att de berörda fysiska personerna tillsänts Europaparlamentets meddelande om skydd av personuppgifter nr 484 (https://www.europarl.europa.eu/data-protect/index.do), i vilket villkoren för behandlingen av deras personuppgifter och rättigheterna i samband med denna behandling fastställs.

[1] Interinstitutionellt avtal av den 20 maj 2021 mellan Europaparlamentet, Europeiska unionens råd och Europeiska kommissionen om ett obligatoriskt öppenhetsregister (EUT L 207, 11.6.2021, s. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/agree_interinstit/2021/611/oj).

SLUTOMRÖSTNING MED NAMNUPPROP
I DET RÅDGIVANDE UTSKOTTET

21	+
ECR	Lara Magoni, Ivaylo Valchev
PPE	Niels Geuking, Sunčana Glavak, Eleonora Meleti, Giusi Princi, Hélder Sousa Silva, Viktor Weisz, Bogdan Andrzej Zdrojewski, Milan Zver
PfE	Catherine Griset
Renew	Hristo Petrov, Marjan Šarec
S&D	Isilda Gomes, Hannes Heide, Emma Rafowicz, Sabrina Repp, Sandro Ruotolo, Joanna Scheuring-Wielgus
Verts/ALE	Diana Riba i Giner, Nela Riehl

0	-

1	0
ESN	Zsuzsanna Borvendég

Teckenförklaring:
+ : Ja-röster
- : Nej-röster
0 : Nedlagda röster